

ТРИ МУЛТИМЕДИЈАЛНА ПРИЛОГА
О АРХИТЕКТУРИ

Синтезно саопштавање резултата истраживања споменика наше новије архитектуре у електронској форми последњих година је у упадљивом успону. Све је више конзумента таквих издања, јер су знатно јевтинија и визуелно разноврснија од скупих и често некавалитетно илустрованих књига. Међу објављеним електронским прилозима предњаче презентације градских језгара и споменика Новог Сада, Ниша, Београда, Бањалуке, Скопља и других центара које су у претходном веку превасходно уобличавали српски неимари. Уз то, у мултимедијалном, електронском и штампаном облику однедавно се објављују и монографије о респектабилним савременим архитектима. Не покушавајући да надоместе књиге, њихови аутори стављају нагласак на визуелни материјал, свдећи текстуалну елаборацију приказане проблематике на најнужнију меру. По томе се већина досадашњих це-де ромова и њихових штампаних каталога о нашој архитектури не разликује од сличних издатих на ексјугословенском простору. Сходно структури и композицији, они се могу поделити на *популарно-промотивне* (често вишејезичне) и *научно засноване* подухвате, намењене специјализованим стручњацима и обавештенијој публици.

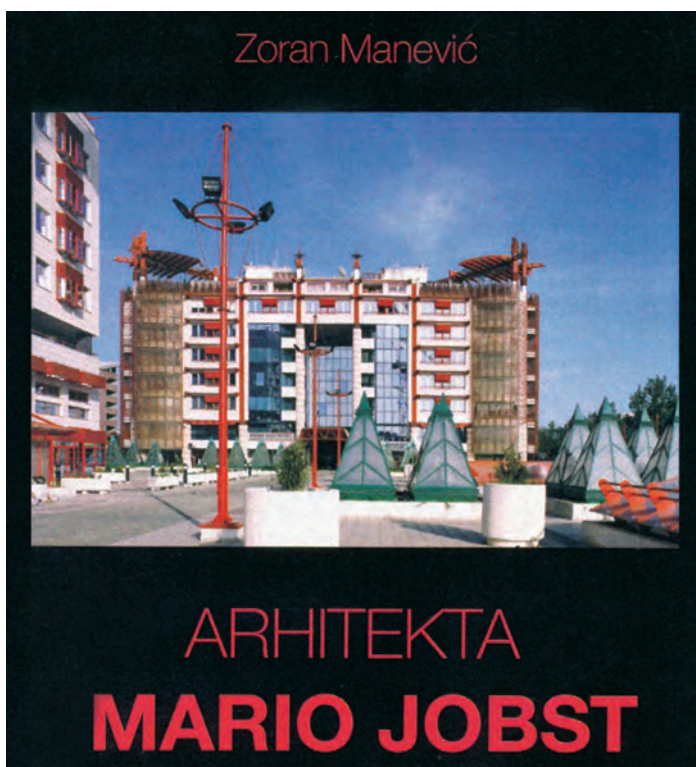
У корпусу нових електронских прилога, издање *Споменичко наслеђе старог језгра Земуна*, приређено 2006. године у Заводу за заштиту споменика културе града Београда, издваја се квалитетом и слојевитошћу. Захваљујући амбициозној ауторки и текстописцу прилога Александри Дабижић, као и мултимедијалном дизајну Маје и Драгомира Николића и осталим сарадницима који су учествовали у припреми фотографија и карата, оформљена је исцрпна слика о историјској генези и постојећем стању споменичког фонда старог језгра Земуна. Издање је приређено у двојезичној српско-енглеској форми, што га чини привлачним и широј међународној јавности.

Историјски развој земуноског језгра представљен је прегледно, кроз низ опција, почев од презентације планова, приказа града на гравирима, разгледницама, информација о урбаном мобилијару и др. Следећа опција, која се односи на опште карактеристике представљеног наслеђа, на његове типске одлике и стилску анализу, обрађена је једнако студиозно. Изнете оцене су утемељене и подстицајне за даља разматрања. Након тога, кроз систем карата, представљени су репрезентативни простори и споменици, при чему се износи и валоризација објеката и простора, потцелина и блокова, тргова и шеталишта, док је кула Гардош приказана издвојено.

Овим сложеним стручним подухватом, А. Дабижић успешно заокружује свој вишегодишњи историографски и конзерваторски рад на споменичком наслеђу Земуна. Иако је о многим питањима везаним за ову тему већ писала, у електронском издању остварила је методолошки искорак прилажући најцеловитију слику о појединачним објектима и читавој просторној целини. Отуд ће њен најновији прилог дуго бити незаобилазан у даљим научним вредновањима и конзерваторским захватима у старом језгру града. Безрезервно подржавајући његово објављивање, ауторки и њеним сарадницима препоручујемо проширивање разматрања и на друге делове Земуна, као и замену једног броја приложених фотографија квалитетнијим. Уз то, било би целисходно да се о најзначајнијим градитељима Земуна припреме и посебни досијеи, који би сазнајно обогатили укупну презентацију.

Пажњу стручне јавности привукле су и мулти-медијалне монографије о двојици истакнутих савремених српских архитеката – Марију Јобсту (1940) и Мустафи Мусићу (1949), објављене у „Центру ВАМ“ и предузећу „Зенит инжењеринг“ 2007. године. Реч је о презентацијама промотивно-популаризаторског карактера, са сегментима који имају и историографску димензију. Инструктивни наратив и надахнуту валоризацију прве у сажетој форми изложио је др Зоран Маневић, аутор већег броја радова о савременим српским архитектурама и градитељима минулих епоха, док је друга заснована на краћим есејима историчарке уметности Маре Јанакове Грујић и академика Милана Лојанице. Иако је реч о двојици стваралаца са супротног пола савремене српске градитељске сцене, чија се естетска полазишта, интересовања и стил наступања умногоме разликују, може се закључити да обојица припадају елитном кругу водећих аутора српске позномодерне, постмодерне и неомодерне архитектуре. Иако визуелно ефектне, због штурости приложених текстова (о Мусићу), одсуства потпунијег

приказа техничке документације, ове монографије се пре могу сматрати иницијалним, него заокруженим и темељитим. Ипак, и као такве представљају драгоцен извор и користан путоказ за сва будућа историографска просуђивања Јобстовог и Мусићевог дела. Парадоксално је да их прати и низ техничких недостатака, који не приличе оваквим издањима, као ни репутацији самих градитеља. Реч је о бројним фотографијама прескромних димензија, одсуству важних података (као што су, на пример, датуми рођења архитеката, адресе и датовања многих дела), обиљу недовољно јасних и недовољно прегледних цртежа, а посебно нечитљивих копија де-

ла публицистичких текстова о Мусићевом раду. Иако је презентација Јобстовог стваралаштва понешто конзервативније приређена, у њој има мање техничких недостатака него у Мусићевој, која својим дизајном ипак знатно живље и непосредније представља задату тему.

Иако у многим сегментима заостају за презентацијом старог језгра Земуна, дискови о Јобсту и Мусићу несумњиво ће подстаћи интересовање шире јавности за њихово дело, а вероватно и одлучност утицајних академских институција да у ближој или даљој будућности покрену темељитија вредновања њиховог стваралаштва.